

Barnkonventionen föreslås bli svensk lag

TILL DIG SOM ÄR FÖRTROENDEVALD

Sveriges
Kommuner
och Landsting

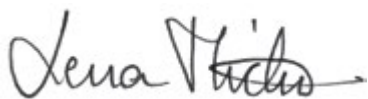
Inledning

Frågor som rör barnets rättigheter förekommer allt oftare i den offentliga debatten. Inte minst mot bakgrund av att konventionen om barnets rättigheter föreslås bli svensk lag. Den här skriften är tänkt som ett stöd till dig som är förtroendevald i kommuner, landsting och regioner. Utgångspunkten är att på ett kort och enkelt sätt beskriva de åligganden vi har som stat när det gäller barnets rättigheter, oavsett om det blir en ny lag eller inte. Som förtroendevald har du en helt avgörande roll för att barn och unga ska få sina rättigheter tillgodosedda.

I skriften får du tips om hur du kan tänka och vilka saker som är särskilt viktiga att beakta.

Vi vill också passa på att tacka de medlemmar och Barnrättskonsulterna som lämnat synpunkter på innehållet under processens gång.

Stockholm i november 2017

Lena Micko

Ordförande

Sveriges Kommuner och Landsting

Kunniga politiker fattar välgrundade beslut

Världssamfundet bestämde redan 1989 att barn har rätt att få sina grundläggande behov tillgodosedda, att få skydd mot utnyttjande och diskriminering och att få uttrycka sin mening och bli respekterad. Därför har vi en skyldighet att svara mot dessa krav.

Nu föreslås Konventionen om barnets rättigheter bli svensk lag från den 1 januari 2020 och många frågar sig vad det kommer att innebära för offentlig verksamhet. Känslorna är blandade, vissa är oroliga för vilka konsekvenserna kan bli, medan andra tror att allt kommer att lösa sig bara lagen träder i kraft. Sanningen är väl att idag är det ingen som vet hur det blir eftersom det inte finns några svenska erfarenheter att luta sig mot. Barnrättighetsutredningen föreslog dels inkorporering av konventionen, dels fortsatt transformering av rättigheterna in i relevant befintlig lagstiftning. Det är två olika sätt att implementera barnets rättigheter i svensk lagstiftning. Det första sättet kräver en ny lag och det andra sättet förutsätter att befintliga lagar kompletteras med barnets rättigheter. Utredaren föreslog att Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, Utlänningslagen, Förvaltningslagen och Förvaltningsprocesslagen ska förstärkas med rättigheterna och att Brottsbalken ska stärkas med en ny paragraf om våld mot barn. I regeringens lagrådsremiss behandlas endast inkorporeringslagen, det vill säga att artikel 1-43.1 och 44.6 ska inkorporeras i svensk lag från den 1 januari 2020. Den kartläggning som gjordes inom ramen för Barnrättighetsutredningen visade att

Fortsatt transformering föreslås av Barnrättighetsutredningen.

barnets bästa inte utreds och motiveras och att vuxna inte pratar med barn om rätt saker när deras förhållanden ska utredas.

Som förtroendevald är det dels viktigt att du känner till konventionens bestämmelser så att dina beslut blir grundade i barnrätten, dels att du efterfrågar beslutsunderlag där barnets bästa är utrett och motiverat. Regeringen har gett Barnombudsmannen i uppdrag att stödja kommuner, landsting och regioner i deras arbete med barnets rättigheter. Kunskapslyftet pågår mellan 2016 och 2019.

Genom kunskap om barnets rättigheter kan du, som politiker, bidra till att barns rättigheter tillämpas och därmed påverka flickors och pojkars livsvillkor på ett positivt sätt. Barn är varje människa upp till 18 år enligt konventionen.

”Samtliga FN:s medlemsstater, utom USA, har ratificerat barnkonventionen.”

Därför ska du som förtroendevald beakta rättigheterna

- Den svenska regeringen ratificerade konventionen om barnets rättigheter 1990. En ratificerad konvention är juridiskt bindande mellan de stater som gått med. Det innebär att rättigheterna ska tillämpas på alla nivåer i samhället.
- Sverige har även ratificerat Wienkonventionen om traktaträtten som i artikel 27 slår fast att en stat inte kan hänvisa till nationell lag för att inte följa en ratificerad konvention.
- Sveriges riksdag har antagit två nationella strategier för att stärka barnets rättigheter. Den första antogs 1998 och den andra 2010.

En ratificerad konvention är bindande för de stater som anslutit sig.

Varje punkt är
kopplad till en rättig-
het i konventionen.

Strategin som beslutades av riksdagen i december 2010 innehåller följande punkter:

- All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Kloka beslut leder till en handlingskraftig organisation

Många års erfarenhet av barnrättsarbete visar att det finns några beslut som ger särskilt goda förutsättningar. En god jordmån för ett hållbart barnrättsarbete. Det är viktigt att känna till vilka beslut som är fattade om barnrättsarbetet:

Börja med att ta reda på om det finns ett beslut i fullmäktige (styrelse) om att arbeta i enlighet med konventionen

Ett sådant beslut motsvarar inkorporering på lokal och regional nivå. Alla landsting och regioner har ett sådant beslut, medan det inte finns i alla kommuner. Är beslutet tvärpolitiskt förankrat är chanserna större att arbetet överlever ett majoritetsskifte vid val.

Nästa steg är att få med skrivningar om rättigheterna i alla styrande dokument

Att det finns skrivningar om rättigheterna i de styrande dokumenten kan sägas motsvara transformeringen – att rättigheterna förs in i de lagar där de är relevanta. Budgetdokumentet är särskilt viktigt, för att identifiera vilka konsekvenser budgeten kan få för barns rättigheter och livsvillkor. Det bidrar till att organisationen påminns om frågan och prioriteringar synliggörs.

Tvärpolitisk förankring och krav på återrapportering till den politiska nivån

Att det finns en politisk enighet och samverkan om barnets rättigheter stärker ett långsiktigt arbete. För att säkra att rättigheterna tillämpas i organisationen är det viktigt med återrapportering till den politiska nivån. Som förtroendevald behöver du få kunskap om vad som är utfört i förhållande till de beslut som är fattade.

Barn ska prioriteras.

Lärande och kunskapsutveckling

Det är klokt att kartlägga hur det ser ut med kunskapen om rättigheterna bland förtroendevalda. För att kunna fatta beslut som är grundade i barnrätten är det nödvändigt att känna till vilka rättigheter barn har och vad det innebär för dig som beslutsfattare. Som förtroendevald är det viktigt att du ställer frågor om kunskapsnivån i organisationen.

Besluta om en samordningsfunktion

Forskning och erfarenhet visar att det är helt avgörande att det finns en funktion som samordnar arbetet i organisationen. Därför är det viktigt att efterfråga vem i organisationen som har den här funktionen. Ett strategiskt samordningsansvar för barnrättsarbetet skapar förutsättningar för att det operativa barnrättsarbetet i förvaltningar och verksamheter planeras, genomförs och följs upp.

Arbetsgrupp knuten till samordningsfunktionen

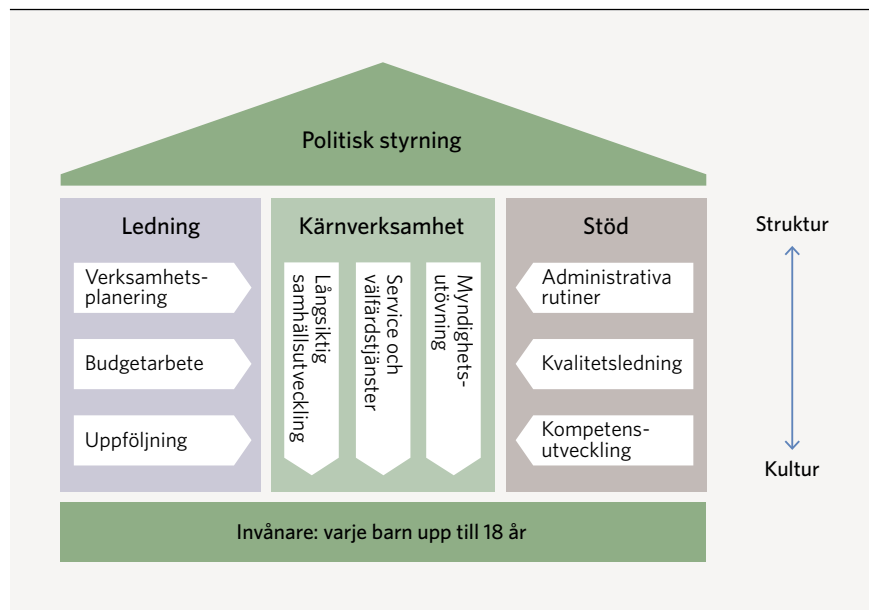
För att styra upp arbetet och skapa långsiktiga strukturer är det en fördel med en arbetsgrupp som är knuten till samordningsfunktionen. Beslutsvägar blir kortare och alla förvaltningar är representerade. Alla delar av organisationen behöver vara informerad om vad som pågår.

”Landstinget i Värmland har de här förutsättningarna på plats, så nu går vi vidare och tar initiativ till en länsövergripande plattform för barnrättsarbetet i hela Värmland.”

Malin Berglund, Ordförande i Demokrati-beredningen i Landstinget i Värmland.

FIGUR 1. Rättighetsbasera alla processer

Aktiviteter på olika nivåer

Uppdatera webben, skapa nyhetsbrev, informera barn och unga är exempel på aktiviteter som kan genomföras. Använd SKL:s kortlek för diskussioner på APT eller gör webbutbildningen som är framtagen av Västra Götalandsregionen (VGR) i samverkan med SKL, är andra exempel.

Handledning och stöd

Det går bra att höra av sig till SKL för stöd och vägledning. Kontakta elizabeth.englundh@skl.se

LÄSTIPS!

Länk till kortlek <https://skl.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstalldhet/barnetsrattigheter/ovabarnetsrattigheterkortlek.888.html>

Länk till webbutbildning <https://skl.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstalldhet/barnetsrattigheter/utbildningarbarnetsrattigheter.8995.html>

Barnkonventionen i svenska lagar

Flera artiklar i barnkonventionen har transformerats in i svenska lagar. Det är företrädesvis artikel 3.1 rörande barnets bästa och artikel 12 om barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter i frågor som rör barnet och få sina åsikter beaktade i förhållande till ålder och mognad. Exempel på lagar där barnkonventionen synliggjorts är:

- Regeringsformen
- Föräldrabalken
- Skollagen
- Socialtjänstlagen
- Utlänningslagen
- Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade
- Hälso- och sjukvårdslagen
- Patientlagen
- Tandvårdslagen
- Diskrimineringslagen
- Lag med särskilda bestämmelser för vård av barn och unga

Det är i huvudsak
barnets bästa och
rätten att bli hörd som
har transformerats.

”Omsorgen om barnets rättigheter sträcker sig över nationsgränserna; det är inte bara möjligt att bry sig om – utan en skyldighet.”

Thomas Hammarberg, tidigare Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter.
Källa: UD info 2006.

Ta hänsyn till de grundläggande principerna

Dina beslut kan stärka barnets rättigheter och förändra villkor för flickor och pojkar på ett positivt sätt. Efterfråga beslutsunderlag som är så grundliga att du kan ta hänsyn till de fyra grundläggande principerna i dina beslut:

1. Inget barn får diskrimineras på någon grund (artikel 2).
2. Barnets bästa ska vara utrett och bedömt så att det kan beaktas i beslutet (artikel 3.1).
3. Barnet har rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6).
4. Barnet har rätt att säga sin mening i frågor som rör barnet och få sina synpunkter beaktade i förhållande till ålder och mognad (artikel 12).

Barn har rätt att växa
upp under likvärdiga
villkor oavsett var i
Sverige de bor.

Beslutsfattande på lokal och regional nivå

När det gäller det viktiga beslutet i fullmäktige har SKL skickat ut enkäter till samtliga medlemmar vid tre tillfällen, 2011, 2013 och 2016.

LÄSTIPS!

I länken finns bilder som visar hur det ser ut i ditt län:

<https://skl.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstalldhet/barnetsrattigheter.106.html>

Upplysningar om innehållet:
Elizabeth Englundh, elizabeth.englundh@skl.se
08-452 77 39

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2017
Bestnr: 5459
Illustrationer: Maja Larsson, Kristine Widlert,
Er Ten Hong, Ida Brogren m. fl.
Produktion: Advant Produktionsbyrå
Tryck: Ätta45, 2017

Som framgår av den här skriften är nyckeln till ett framgångsrikt arbete med barnets rättigheter att hela organisationen är involverad. Det är inte ett fritt valt arbete utan något som vi alla ska förhålla oss till.

- Du som förtroendevald har en avgörande roll genom att fatta bra beslut som går att genomföra och är grundade i barnets rättigheter.
- Ledningens roll är att skapa förutsättningar för att medarbetarna ska kunna genomföra besluten i organisationen.
- Medarbetarens uppgift är att använda rätt metoder för att tillämpa rättigheterna bland barn och unga.

Bestnr: 5459

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se

Post: 118 82 Stockholm | **Besök:** Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | www.skl.se

**Sveriges
Kommuner
och Landsting**